

УДК 629.08

В.А. Кашканов, В.В. Мельник

ПРОБЛЕМИ ТРАНСПОРТНОЇ ЛОГІСТИКИ ВАНТАЖНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ В УКРАЇНІ

У сучасній світовій економіці глобалізація визначає розвиток національних економік та має значний вплив на транспортні відносини. Зростання обсягів перевезень, як внутрішніх, так і міжнародних, є типовим явищем глобалізації, однак Україна стикається з численними проблемами у сфері вантажних перевезень, зокрема у логістиці цього процесу. Ця стаття зосереджується на вивченні існуючих проблем у сфері транспортної логістики вантажних перевезень в Україні та визначає їх як основну мету дослідження.

Ключові слова: глобалізація, транспортна логістика, вантажні перевезення, ефективність, проблеми, Україна, національна економіка.

In the modern world economy, globalisation determines the development of national economies and has a significant impact on transport relations. The growth of traffic volumes, both domestic and international, is a typical phenomenon of globalisation, but Ukraine faces numerous problems in the field of freight transport, in particular in the logistics of this process. This article focuses on studying the existing problems in the field of freight transport logistics in Ukraine and identifies them as the main objective of the research.

Keywords: globalisation, transport logistics, freight transport, efficiency, problems, Ukraine, national economy.

Постановка проблеми. Розвиток світової економіки супроводжується швидкими процесами глобалізації, які суттєво впливають на національні економіки та роблять транспорт важливою складовою. У цьому контексті ключові завдання транспорту полягають у прискоренні обороту матеріальних цінностей, доставці готової продукції та перевезенні людей. Глобальний досвід підтверджує зростання обсягів перевезень та вантажних потоків, включаючи транзитні. Україна також стикається із численними проблемами у сфері вантажних перевезень, зокрема, у логістиці цього процесу, що вимагає подальших реформ.

Вивченість проблеми. Багато вчених звертали увагу на проблеми транспорту, його ефективне функціонування та логістику перевезень. У своїх дослідженнях присвячених цій темі вони розглядали різні аспекти цього питання. Серед цих дослідників були С. Гриценко [2], Ю. С. Іванов [3], В. Кутирев [7], І. Лебідь [7], Т. Маселко [4], В. Наумов [5], А. Пасічник [7], О. Соколова [6], В. Швець [11-12]. Деякі наукові роботи, зокрема ті, які належать М. Бабій [8], Н. Гаман [1], В. Дзюрі [8], П. Поповичу [8], П. Чуваєву [10], О. Шевчуку [8] і Н. Трушкіній [9], вивчають проблеми та перспективи розвитку автомобільного транспорту, аналізують логістичну діяльність підприємств і ринок автоперевезень, а також забезпечення транспортних вантажних потоків географічними картами. Незважаючи на обширні дослідження у цій галузі, проблеми транспортної логістики, зокрема вантажних перевезень, все ще потребують подальших наукових розробок. Це обумовило вибір даної теми для цього дослідження та його спрямованість.

Цілі статті. Мета цього дослідження полягає в ідентифікації наявних проблем у сфері транспортної логістики вантажних перевезень в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасний період існує значна кількість проблем у сфері транспортної логістики, які потребують негайного та найважливішого вирішення. По-перше, це високий рівень зношеності основних засобів інфраструктурних об'єктів, що може викликати аварійні ситуації та, в кінцевому підсумку, призводити до неефективності економіки та становити загрозу для національної безпеки країни. Низька якість транспортної інфраструктури призводить до додаткових непродуктивних витрат, які насправді сповільнюють зростання реального ВВП.

Аналіз стану транспортної логістики виявив основні проблеми у цій області:

1. Неєфективне використання маршрутів доставки товарів від виробника до споживача.
2. Незадовільний стан автомобільних доріг та слабка інфраструктура транспорту.

3. Недостатня кількість вантажних терміналів, а також їх низький технічний рівень.
4. Відсутність сучасних транспортних засобів, що відповідають світовим стандартам, на практиці у всіх видів транспорту.
5. Високий рівень фізичного та морального зносу рухомого складу транспорту.
6. Неефективне використання власного і найманого рухомого складу.
7. Втрати через простій в очікуванні завантаження/розвантаження транспортних засобів.
8. Втрати від неефективної роботи, такі як умисне розкрадання паливно-мастильних матеріалів або навіть вантажів, "ліві рейси", низька продуктивність транспортної сфери через слабку систему мотивації та/або низьку кваліфікацію персоналу тощо.

Неефективне використання маршрутів доставки продукції від виробника до споживача

Багато транспортних компаній використовують неефективні маршрути для доставки продукції від виробника до споживача. Керівництво цих підприємств часто не приділяє великої уваги оптимізації цього процесу, що призводить до низької оперативності та якості послуг, що надаються. Для пошуку найкоротшого шляху та складання оптимальних маршрутів доставки використовуються неповністю автоматизовані методи, які не завжди приносять оптимальні результати. Але деякі підприємства вже інвестують у програмне забезпечення, яке може автоматизувати цей процес і забезпечити пошук найбільш раціональних маршрутів руху. Також деякі компанії звертаються до зовнішніх перевізників для побудови оптимальних маршрутів доставки.

У цьому випадку найефективніше звернутися до логістичного оператора — компанії, яка має навички та досвід у оптимізації процесу транспортування. Ці оператори можуть здійснювати збір консолідованого вантажу від різних відправників, складати оптимальні маршрути руху та використовувати більш ефективні види транспорту на різних етапах маршруту. Це допомагає зменшити витрати та збільшити продуктивність доставки.

Незадовільний стан автомобільних доріг; слабка інфраструктура транспорту; недостатня кількість вантажних терміналів, а також їх низький техніко-технологічний рівень.

Проблема поганого стану автомобільних доріг не турбує лише перевізників, але й кожного громадянина України. Розв'язання цієї проблеми повинно бути головним завданням держави. Національна транспортна стратегія до 2030 року, відома як "Drive Ukraine 2030", визначає напрямки у цьому плані.

Ця стратегія має амбітні цілі і спрямована на повну модернізацію транспортної інфраструктури. Одна з ключових ідей - позбутися застарілих доріг і звернутися до докорінних змін, адже постійне латання або модернізація застарілих транспортних засобів, які служать вже понад 40 років, є неефективним.

Повністю реалізуються угода про асоціацію з ЄС і утвориться єдина транспортна та інфраструктурна мережа з Європою. Це сприятиме створенню конкурентоспроможної та ефективної транспортної системи, інноваційному розвитку галузі та забезпеченню наявності безпечного, екологічно чистого та енергоефективного транспорту.

Відсутність практично на всіх видах транспорту сучасних транспортних засобів, що відповідають світовим стандартам; високий рівень фізичного і морального зносу рухомого складу транспорту

Рано чи пізно будь-яка техніка зазнає зносу, тому важливо точно визначити момент, коли вигідніше продати її або використати в інших операціях для оптимізації витрат. Існує безліч методів розрахунку амортизації, і вибір конкретного залежить від завдань і потреб кожного підприємства-перевізника. Також важливо врахувати можливості щодо придбання нового транспорту, який відповідатиме потребам сучасності.

Надзвичайно важливо, що Україна приєдналася до розробки транспорту нового покоління, що забезпечить вантажним та пасажирським перевезенням небачену швидкість та революційні технології. Якщо країна зможе забезпечити свою галузь транспорту такою інноваційною технікою, це буде вигідно як виробникам, так і підприємствам-перевізникам.

Неефективне використання власного і найманого рухомого складу

Керівництво підприємства-перевізника часто уникає «зв'язування» з декількома відправниками, оскільки боїться такого складного процесу. Це призводить до неефективного використання вантажності транспортних засобів, призначених для перевезень. Однак перевезення збірних вантажів може суттєво збільшити прибуток підприємства-перевізника. Іноді

це навіть дозволяє знизити ціни для відправників, що позитивно впливає на репутацію компанії. Зрозуміло, що цей вид транспортування вимагає більше уваги, але високий рівень управління є важливим аспектом будь-якого успішного бізнесу.

Втрати від простою в очікуванні завантаження-розвантаження транспортного засобу

Найбільш трудомісткою складовою частиною транспортного процесу є вантажно-розвантажувальні роботи, особливо при автомобільних перевезеннях. Низький рівень механізації навантаження-розвантаження вантажів, недостатня координація дій різних підприємств під час перевантаження в транспортних вузлах та інші фактори часто призводять до затримок автомобілів під час цих процесів або у їх очікуванні.

При ефективному логістичному підході оптимізація навантаження-розвантаження розпочинається з раціональної організації робіт на складах як при видачі вантажу від відправника, так і при його прийманні на складі отримувача. Це означає, що вантаж повинен бути готовий до транспортування, включаючи відповідну тару та упаковку, і його розташування на складі повинно бути легко знайденим без додаткових пошуків. Партії вантажу або контейнери повинні бути складені з урахуванням вантажності транспортного засобу, і засоби для навантаження-розвантаження повинні бути готові до проведення цих операцій. Для уникнення затримок і непродуктивних періодів очікування вантажу, відправник повинен укласти договір на всі види робіт, включаючи навантаження-розвантаження.

Втрати від неефективної роботи (умисне розкрадання паливно-мастильних матеріалів або навіть вантажів, «ліві рейси», низька продуктивність транспортної сфери через слабку систему мотивації та/або низьку кваліфікацію персоналу тощо).

Однією з найважливіших проблем у транспортній логістиці є забезпечення цілісності та безпеки вантажу, що не завжди вдається здійснити. Для зменшення подібних ризиків необхідно страхувати вантаж. Однак важливо враховувати його реальну вартість, а не обмежуватися мінімальними страховими сумами. Щоб позбутися інших негативних аспектів, пов'язаних із низькою продуктивністю транспортної галузі, можна використовувати різні методи. З одного боку, це може бути матеріальне заохочення за сумлінну роботу. З іншого боку, необхідно встановлювати невідворотні покарання за будь-які порушення, які можуть включати не лише штрафні санкції, а й можливість звільнення або навіть заборону працювати в сфері транспорту.

Часто проблеми транспортної логістики виникають у випадках, коли необхідно організувати взаємодію різних видів транспорту. У таких ситуаціях терміни доставки можуть значно збільшуватися, а контроль за перевезенням ускладнюється через можливі форс-мажорні обставини на будь-якому етапі перевезення.

Вибудовування маршруту перевезення може бути вкрай складним завданням, оскільки потрібно враховувати безліч чинників, і не завжди можна знайти найшвидший і найзручніший шлях для доставки товару. Стеження за вантажем є критично важливим, хоча навіть сучасні комп'ютерні розробки в цій галузі ще не можуть повністю вирішити цю проблему транспортної логістики. Це стосується всіх аспектів, включаючи відстеження стану вантажу, зв'язок з водієм і точне розташування транспортного засобу.

Щодо використання сучасних технологій у транспортній логістиці, то важливо відзначити відсутність достатньої інформації про відповідне програмне забезпечення. Спеціалізованих програм не так багато, і неможливо знайти об'єктивну аналітику щодо їх переваг і недоліків. З урахуванням високої вартості цих програм, не дивно, що підприємства-перевізники рідко їх придбають. Розв'язання цієї проблеми транспортної логістики в першу чергу залежить від розробників програмного забезпечення. Вони повинні не лише створювати якісний продукт, але й ефективно просувати його переваги порівняно з аналогічними програмами.

Висновки. У результаті проведеного дослідження виокремлені ключові проблеми, які виникають у сфері транспортної логістики. Однак, надавши належну увагу цим проблемам, можна зазначити, що вирішення їх вимагає комплексного підходу до логістичних розрахунків. Цей комплексний підхід може забезпечити надійність та ефективність вантажоперевезення, сприяючи уникненню непередбачених ризиків та зменшенню витрат.

Основною метою вирішення цих проблем є досягнення оптимальності у кожному логістичному рішенні. Це можливо завдяки застосуванню сучасних технологій, автоматизації процесів та ретельному аналізу логістичних показників. Такий підхід дозволяє знизити витрати, скоротити терміни доставки та підвищити загальну ефективність транспортної логістики.

Список використаних джерел

1. Гаман Н.О. Картографічне забезпечення транспортних логістичних потоків в Україні. URL: http://martimes.inf.ua/CH_04/8.pdf.
2. Гриценко С.І. Можливості маркетингу та логістики в сталому розвитку регіонів України. *Вісник економічної науки України*. 2017. № 1 (32). С. 36—39.
3. Іванов С.В. Транспортно-логістичні кластери в контексті розвитку транспортної системи України та окремо взятого економічного району. *Економічний вісник Донбасу*. 2018. № 1 (51). С. 15-22.
4. Маселко Т.Є. Проблеми управління транспортно-логістичними системами України та перспективи розвитку в контексті європейської інтеграції. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltsu/17_2/3_01_Maselko_17_2.pdf.
5. Наумов В.С., Вітер Н.С. Методика формування альтернативних транспортно-технологічних систем доставки вантажів. *Східно-європейський журнал передових технологій. Математика і кібернетика - фундаментальні та прикладні науки*. 2011. № 5/4 (53). С. 16-19. Соколова О.Є.
6. Теоретико-методологічні основи формування транспортно-логістичної системи України. URL: http://www.lib.nau.edu.ua/Journals/3_27_2010/Sokolova.pdf.
7. Пасічник А.М., Лебідь І.Г., Кутирев В.В. Транспортно-логістична інфраструктура України: проблеми та перспективи розвитку. *Управління проектами, системний аналіз і логістика*. К., 2012. Вип. 10. С. 192—198.
8. Попович П.В., Шевчук О.С., Бабій М.В., Дзюра В.А. Аналіз ринку автотранспортних перевезень України. *Вісник машинобудування і транспорту*. 2017. № 2(6). С. 124-130.
9. Трушкіна Н.В. Статистичний аналіз динаміки показників логістичної діяльності підприємств. *Сучасні тенденції розвитку регіонів, підприємств та їх об'єднань*. Дніпро: Пороги, 2018. С. 271—283.
10. Чуваєв П.І. Проблеми та перспективи розвитку автомобільного транспорту України. *Вісник Сев-НТУ. Серія: Машиноприладобудування та транспорт*. 2013. Вип. 143. С. 196—198.
11. Швець В.Я., Жаран К.С. Розвиток логістичного потенціалу як ключовий фактор удосконалення діяльності промислових підприємств. *Наука й економіка*. 2012. №4 (28). Т. 2. С. 233—237.
12. Швець В.Я., Кочерга А.В. Основні проблеми та удосконалення методів логістичного аудиту на підприємстві. *Вісник сертифікації залізничного транспорту*. 2013. № 12 (6). С. 9—14.

Кашканов Віталій Альбертович — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри автомобілів та транспортного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: kash_2004@ukr.net

Мельник Владислав Вячеславович – магістрант групи 1ТТ-22м, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця, e-mail: g0d4p30pl3@gmail.com

Kashkanov Vitalii Albertovych - Candidate of Technical Sciences, Associate Professor, Associate Professor, Department of Automobile and Transport Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsia, e-mail: kash_2004@ukr.net

Melnyk Vladyslav Vyacheslavovych – magisrants, group 1TT-22m, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: g0d4p30pl3@gmail.com